

Les venes de la terra

- Xavier Cortadellas recorre el Baix Empordà auscultant el filó d'aigua que el travessa, i la seva empremta en el paisatge, el caràcter i els topònims, a 'Enaigats'

Xavier Cortadellas ha dedicat quatre anys a escriure un llibre on ressona la memòria oral dels empordanesos **LLUÍS ROMERO**.

EVA VÀZQUEZ - LA BISBAL D'EMPORDÀ

A la Pera hi ha una riera que avui tothom coneix com Riuràs, però el nom originari ve de "riu ras", perquè el cabal tenia aquí tan poca empenta que s'hi enllacunava. També era dèbil el Rifós, que neix a Pedrinyà i arribava somort, fonent-se, ja abans d'entrar a la Pera. Sidillà, en canvi, a la península que formava el Ter per desviar-se cap a Jafre i Colomers, quan el riu tirava pel dret quedava sempre inundat. Aquesta era una terra tan plena d'aigua, que l'estany d'Ullastret era més gran que el de Banyoles, tot i que més som, i quan hi plou una mica, encara se sent bombollejar l'aigua que hi corre per sota. Els noms porten inscrita la memòria de l'aigua que negava el Baix Empordà, l'Empordà autèntic, en diu Xavier Cortadellas, el que abraça des de Campdorà i Celrà, al Gironès, fins al mar de Calonge i Palamós; des de les Gavarres fins a Empúries. Ullà no és sinó, com Ulldeter, el lloc on neix l'aigua, de la mateixa manera que a Ultramort no cal buscar-hi significats ultratombals, sinó una referència mil·lenària a la *murtra*, que a banda d'una planta aromàtica és un estany d'aigua estancada. "Sovint, la toponímia és l'última anella que perviu d'un record", raona l'escriptor bisbalenc, que evoca rius, rieres, recs, estanys, aiguamoixos, eixorts i fotges als noms dels

quals hi havia incrustada una visió del món de “dimensió entenedora, molt humana”, com a les Gavarres mateix, etimològicament les *gaba-ren*, les “muntanyes de la nit”, perquè s’hi ponia el sol.

Xavier Cortadellas (la Bisbal, 1956) s’ha fet un fart de trepitjar camins i parlar amb els pagesos que hi trobava al pas per escriure finalment *Enaigats* (Sidillà), un manual d’antropologia, geografia, toponímia i sociologia, tot en un, amb què prova de restituir la memòria perduda de l’aigua, perquè “ella no parla i l’hem d’explicar nosaltres”. I amb no poques dificultats, lamenta l’escriptor, en un temps en què “els fills han deixat d’escoltar els pares i els nets, els avis”.

No s’ha donat cap pressa: *Enaigats* és un llibre escrit els darreres quatre anys, però meditat, caminat, conversat, investigat i begut durant més d’una dècada fins a dibuixar el mapa de “les venes de l’Empordà”, com en diu el també escriptor Adrià Pujol al pròleg reprenent una imatge de *Lo somni* de Bernat Metge: “Ne sabera per què la mar infla, ne en quina manera gita la aygua per les venes de la terra.”

Segons com, aquesta és també una gegantina recopilació d’històries, com avança el subtítol, ‘Relats de gent i d’aigua’, algunes de tan meravelloses com la dels veïns de l’estany Marisc de Pals, que es van posar d’acord per engrunar a pic una roca que els feia nosa, o la d’un dels significats més estesos de la mateixa paraula *enaigat*, que era una melancolia negra, un “aiguamoix de l’ànima”, que es guaria bevent de nou fonts diferents, o llançant pedres al mar, o posant al terrat un plat amb una gota d’oli i resant l’endemà tants avemaries com llunes s’hi feien. “Som en un país que ha anat guanyant terreny a l’aigua”, explica Cortadellas: “L’exhaurim, la malgastem, la canalitzem i després, de tant en tant, l’enyorem.”

MÉS LLEGIDES

1. El Xalet del Catllaràs recupera l’empremta original de Gaudí i podria ser un refugi

2. ‘Overbooking’

3. La jutgessa del 13 envia el cas de l’organització de l’1-O a l’Audiència d’Barcelona perquè siguin jutjats 30 empresaris i funcionaris

4. Mor el pare Manel, capellà i sobretot activista social

5. Lloguers regulats, pendents del TC

6. Tot l’alumnat de més de sis anys, amb mascareta

7. Obren judici oral contra quatre persones acusades de delictes d’odi i amenaces a Marta Torrecillas